

DEMOKRACIJA

Leto V. - Štev. 46

Trst - Gorica 16. novembra 1951

Izhaja vsak petek

Oborožitev Nemčije

Marsikdo se vpraša, zakaj Zadržano tako odlašajo z oborožitvijo Nemčije. Vsem je jasno, da je za vzpostavitev ponovnega ravnotežja v Evropi najnujnejša samostojna in za obrambo sposobna Nemčija. Prazen prostor v sredini Evrope je treba izpolniti, kajti praznina kliče viharje, v politiki prav tako kakor v ozračju.

Vse mednarodne konference zadnjega časa so priznale važnost nemškega vprašanja. Sprejeti so bili sklepi in izjave, da bodo naslednji dan že uresničeni. Toda potem se je vedno nekje nekaj zataknilo in delo je zastalo. Nezadovoljnost valem pri tem vso krivdo na zavestnike, na njihovo nevednost glede nemškega vprašanja, ali pa obsojajo Nemce, ki postavljajo za svoje sodelovanje vsak dan višjo ceno.

Oba ta dva navedena razloga sta nedvomno važna. Toda poleg njih obstaja še tretji razlog, ki je s psihološkega in izkustvenega stališča vsekakor najvažnejši. Dokazi namreč govorijo, da dober del Nemcev še vedno ni dokončno zavrgel onih zavajevalnih idej in težnj, ki so že dvakrat poglonele Nemčijo proti vsej Evropi. Pri tem mislimo na nacizem in na nemško prepričanje o neizbežnosti in potrebi nemške nadvlade nad drugimi narodi. Dogodki, ki izpričujejo še vedno tleči žar takih idej, so glavni izvor pomislekov, zaradi katerih se vprašanje o oborožitvi Nemčije zavlačuje od meseca na mesec. In ne brez razloga.

Tako je bil pred kratkim v Braunschweigu obsojen bivši visoki funkcionar nacistične stranke von Behmer. Par dni nato so njegovi sodniki prejeli po pošti prepis razsode nekakšnega »njunega sodišča«, v katerem jim to sodišče sporoča, da so zaradi zlorabe uradne oblasti, potvarjanja prave in goljufije obsojeni na smrt z obesimo. Obsojba bo izvršena v trenutku, ko pri braunschweigskega deželnega sodišča. Ker pa odgovarjajo po nacističnem pojmovanju (podobno kakor v Sovjetski zvezi) za prestopke posameznika tudi njegovi družinski člani, je bilo sorodnikom nacističnega veljaka obnem sporočeno, da so zaradi njihovega zločina obsojeni tudi njihovi družinski člani, in sicer na doživetnijsko ječo in bicanje.

Podobni dogodki niso osamljeni. V Schleswig-Holsteinu so na osnovi sklepa denacifikacijske komisije priznali bitušenju gauleiterju Heinrichu Lohse mesečno pokojnino 200 RM. Pri tem moramo pripomniti, da je bil Lohse avtor krvavih dogodkov leta 1932, ki so Papenu dali opravičilo za odstranitev pruske vlade, s čimer je ugled nacizma pot do oblasti. V vprašanju je bil torej velik, ne majhen grešnik in namesto, da bi bil obsojen, je dobil celo nagrado!

Tudi vedno večja aktivnost raznih generalov ni vedno taka, da bi govorila v prilogu popolnoma enakopravnosti vključitve Nemčije v Zahodno skupnost. Brigadni general Otto Kumm, komandant »Leibstandarte Adolf Hitlerja«, je n. pr. v Hamburgu zahteval pred 1200 SS-ovci, da mora biti vsem SS-ovcem priznana popolna enakopravnost z ostalimi člani oboroženih sil in da jim je treba dati zadostneje pot do sedanja ponižavanja. Dokler zahtevajo to navadni vojaki in nižji častniki, ki so bili vtaknjeni v te edine bolj ali manj prisilno, je to še razumljivo. Toda da zahtevajo nekaj takega tudi celo za bivši zvesti tako zaslužni in Hitlerju zvesti ljudje, kakor so to morali biti SS-ovski generali, je pa že preveč! Kje pa naj bodo take osebe poročki, da ne bo enkrat močna Nemčija zopet zabredla na stara pota?

To je samo nekaj dogodkov, ki bi jih pa sicer lahko naštevali v nedogled. K temu moramo dodati še razna iz Nemčije in od Nemcev prisana pisma, ki jih od časa do časa objavljajo posebno razni angleški časopisi in revije. Tako je resni »Economist« 29. septembra objavil tak dopis, v katerem opozarja pisec Zaveznike, da so lahko srečni ker so našli med Nemci toliko »dajalcev«, ki so poskrbeli, da so Nemci izgubili drugo svetovno vojno. Nadalje opozarja Angleže, da je obstoje Velike Britanije močnejša samo ob strani močne Nemčije, kateri morajo zato omogočiti postavitev 100 divizij in ji morajo obnem zajamčiti meje iz leta 1914.

Res je, to niso nobene uradne izjave. Toda pregovor pravi: Ljudski glas, božji glas. In če pravi ljudski glas, da nacizem še vedno ni popolnoma umrl, če se dogajajo stvari, ki kažejo, da dviga glavo.

Odgovornost v borbi za mir

„Napadalcem bi radi dokazali, da se jim ne splača jemati na rame stroškov za novo vojno. Zelimo, da bi na ta način ohranili mir“

V Združenih državah so 11. novembra svesno obhajali »Dan premirja«. Ob 11. uri so v vseh okrajinah ustanovili deo in se z enominutnim molkom oddolžili spominu tistih, ki so žrtvovali svoja življenja v prvi in drugi svetovni vojni ali ter v korejskem spopadu.

Glavna svečanost je bila na grobu neznane vojaka na narodnem pokopališču v Arlingtonu. Ooramo, ni minister Lovett, ki je zastopal predsednika Trumana, je položil na grob neznane vojaka venec in imel govor, v katerem je rekel:

»Dan premirja« je obletnica dneva, ko so v prvi svetovni vojni prenehali boji.

Na oni prvi »Dan premirja«, smo bili upali, da smo dosegli resničen in trajen mir za ves svet.

V tem upanju pa smo bili razočarani. Razočarani smo bili zaradi tega, ker čeprav smo dosegli mir, se nismo zavedli odgovornosti, da ga ohranimo; in ker nismo znali tega napraviti po prvi vojni, smo morali izbojevati drugo strašno svetovno vojno.

Iz te izkušnje pa smo se nečesa naučili. Danes stojimo pred novimi grožnjami napada v svetu, novi nevarnosti svetovne vojne. Toda to pot smo prevzeli odgovornost, da nastopimo proti tem grožnjam in nevarnostim.

Mir, resničen trajen mir, je še vedno naš največji cilj. Toda tokrat ne gojimo samo upanja na mir, odločeni smo delati zanj, trdo in marljivo, z vsemi svojimi silami.

Sedaj smo v velikem narodnem naporu, da zgradimo dovolj moči in gospodarske sile, da bomo mi in vsi miroljubni narodi z nami varni proti grožnjam novega napada v sodobnem svetu.

Napadalcem bi radi dokazali, da se jim ne splača jemati na rame stroškov za novo vojno. Zelimo, da bi na ta način ohranili mir.

Nato je naglasil, kako je bil mir zopet nasilno prekinjen. Toda napadalec je naletel na odločen odgovor. Kar se dogaja na Koreji, ni neznatna stvar!

»Čeprav bomo spet imeli nezna-

ne vojake Združenih narodov iz zamrzlih rizičnih nasadov in s snegom pokritih gor na Koreji, ne smemo nikoli dopustiti, da bi to postala neznana vojna.« S temi besedami je poudaril veličino žrtev ameriških vojakov, ki padajo sedaj že tretjič v daljnem svetu za isto stvar.

Ob koncu je naglasil, da je ostala stvar, za katero doprinašajo sedanje žrtve, vedno ista, to je svoboda, ki jo ogroža neizžvan napad.

Tako so se torej Američani oddolžili spominu junakov, ki na mrzlih korejskih poljanah in gorah v dobi borih tridesetih let sedaj že tretjič branijo svobodo in neodvisnost tujih narodov, ki jih ogroža pohlep nasilnih imperializmov ali pa totalitarnih ideologij.

Vojaki, ki so prenašali tegobe prve svetovne vojne, si gotovo niso

mislili, da bo takratnemu klanju sledilo zgodovinsko obdobje, v katerem ne bo moške generacije, ki ne bi vsaj enkrat oblekla vojaško suknjo. Dan premirja je bil takrat dan zmagovalja, dan velikega upa, konec strašne more, za vse, za zmagovalce in premagane.

Toda kakšna ironija! Niti dvajset let ni preteklo in zopet so zagrmeli topovi. Minila je druga svetovna vojna — zopet je sledilo premirje. Tokrat pa ni bilo potrebnih več 20 let, dovolj jih je bilo pet... Na korejskem bojišču je zopet vzplamtel žar vojne vihr.

Po čigavi krivdi doživljamo tako usodo? Vedno po krivdi tistih, ki so nenasitni, grabežljivi, ki zapadajo sanjam o svetovni nadvladi. Sele ko bodo vse take ideologije zbrisane z zemeljskega površja, šele takrat bo zavladal pravi zaželen mir.

Še vedno hrup okoli Trsta

„Trst naj postane ozemlje O Z N“, pravi „Chicago Daily News“

Izmed mnogih glasov, ki smo jih doslej čuli o Trstu, je prav gotovo najznačilnejši naslednji. Ameriški dnevnik »Chicago Daily News« z dne 2. novembra prinaša članek »Hrup okoli Trsta« izpod peresa svojega zunanje-političnega urednika Johna Bartha, ki pravi:

»Masševalno krvoprelivje v Trstu bi bil verjetni odgovor na razdelitev Svobodnega tržaškega ozemlja na podlagi sporazuma med Italijo in Jugoslavijo.

Angleški in ameriški funkcionarji, ki upravljajo to ozemlje, pravijo, da nesmiselnosti irendentistični izlivi, kot posledica mednarodne politike najrazličnejših zastopavljaj Slovencev, so zašli že predaleč, da bi se mogla preprečiti sluteni tragedija.

Ze tedaj, ko je Italija po prvi svetovni vojni vzela tržaško luko Avstriji, se je vpletla v silovito protitavtrški in kasneje protisloven-

sko propagando. V dvajset letih je Mussolini preselil številne Sicilijance na slovenska področja in začel z znano diskriminacijsko politiko na podlagi gesla »Italija za Italijane«.

Če tržaški narodnostni skupni sta sedaj neoljudski pomešani. Ko bi bili obe narodnosti razdeljeni na podlagi pogodbe, bi stara sovražna takoj izbruhnila na dan v še hujski obliki, čim bi deset tisoč zavezniških vojakov zapustilo ozemlje. To je mnenje zavezniških funkcionarjev v Trstu.

Glede tržaškega vprašanja so Zedinjene ameriške države v veliki zadržki, ker so komaj pred tremi leti, ko smo bili resnično sovražno razpoloženi do Tita, iznesli znano izjavo z dne 20. marca, v kateri smo zagovarjali vrnitev celega ozemlja Italiji. Vsakdo, vključno Jugoslavlani, je to dejanje smatral za volilni manevar zahodnih sil z namenom, da bi se dalo De Gasperiju važen adut za volilno borbo.

Ker je sedaj postala Jugoslavija odločen nasprotnik Moskve, bi bil Stalin srečen, ko bi se vse ozemlje odvezlo Titu (ki je ozemlje pridobil kot zaveznik) in dalo Italiji, to je bivšemu sovražniku. Taka zares čudna akcija služi lahko kvečjemu samo temu, da še bolj zmede že dovolj zmedeno svetovno diplomacijo. Neki funkcionar mi je rekel: »Na-

AMERIŠKA POMOČ JUGOSLAVIJI

Posebno odposlanstvo za nadzorstvo

»Združene države se pripravljajo, da bodo oborožile neko vzhodnoevropsko komunistično armado...« S temi besedami začel znan ameriška revija »Newsweek« svoj članek, v katerem sporoča, da je končno med Združenimi državami in Jugoslavijo sklenjen sporazum, po katerem bo Jugoslavija dobila pomoč v orožju, in sicer od lahkega orožja pa tja do tankov in topništva. Uporabo orožja bo nadzirala posebna vojaška misija, ki ji bo na čeloval brigadni general John W. Harmon, sedanjji vojaški ataše Združenih držav pri rimski ambasadi.

Sklenitev sporazuma za izvedbo načelno že odobrenega načrta za dobavo orožja Jugoslaviji se je zavlekl prav zaradi tega nadzorstva, kajti Jugoslavija je skušala na vse načine preprečiti, da bi se v Jugoslaviji nastanila ameriška vojaška misija. Jugoslovanski general Koča

Popović, ki se je mudil junija meseca v Washingtonu, je dokazoval, da bo sovjetska propaganda izkoristila prisotnost takega odposlanstva za svoje namene, obenem pa je jasno pokazal, da Jugoslavija ne želi, da bi nekdo nadziral in celo spoznal njene obrambne načrte. Toda Američani niso popustili in tudi izpremenjene mednarodne ter notranje jugoslovanske razmere so pripomogle, da sta posebni Trumanov odposlanec Averell Harriman, pri svojem povratku iz Teherana, in pred kratkim načelnik Glavnega štaba ameriške vojske, ob priliki svojih obiskov razčistila še zadnje dvome in odstranila zadnje ovire. Najdena je bila nekakšna srednja rešitev: ameriško vojaško odposlanstvo bo vsaj od začetka zelo majhno, ameriški krogi pa so prepričani, da bodo z večjim dotokom modernega orožja tudi Jugoslavlani samji zautili potrebo po večjem številu tehničnih svetovalec in instruktorjev.

Sej ameriškega vojaškega odposlanstva v Jugoslaviji bo imel naslov vojaškega atašeeja pri ameriškem veleposlanstvu v Beogradu.

Zima v rdečem raju

Vse evropske vremenske postaje napovedujejo, da bo letosnja zima zelo mrzla, včasih celo s to občutiti že v poznih jesenskih dneh. Kaj pa sele tako pričakujejo, sklepanje iz navodil madžarske vlade, ki je izdala natančen seznam sledenja zračnim in ozvezna navodila:

1) Ne sme se kurti vse dokler ne pade zunanja uradno merjena temperatura pod 10 stopinj.

2) Noben prostor ne sme biti segret nad 13 stopinj.

3) V stavbah, ki razpolagajo s centralnimi napravami za toplotno, da pranje in umivanje, je dovoljeno segrevati vodo samo enkrat tedensko.

Prepričani smo, da se bo pri tem postopku marsikateri sicer še vedno vroč komunist posteno in za stalno ohladil!

Churchillov pomočnik Robert Anthony Eden

Robert Anthony Eden je imel sedemdeset let, ko je prekinil studij v Londonu, da je leta 1915 lahko vstopil kot prostovoljec v vojsko. Po vojni je nadaljeval svoj studij na oxfordski univerzi in se posvetil vzvodnim jezikom. Ko mu je bilo že 24 let, je bil izvoljen za poslance okraja Warwick in Leamington, katerega še vedno zastopa. Kot zasedni parlamentarni tajnik pri namestaniku notranjega ministra, je imel večkrat priliko potovati v inozemstvo, kjer se je odlikoval po svojih zmožnostih, da je leta 1931 postal namestanik zunanjega ministra. Kot stalni predstavnik pri Zvezi narodov je tvorno sodeloval pri mednarodni politiki in je leta 1935 postal zunanji minister kot naslednik sir Samuel Hoare-a, ki je bil odstopil.

Eden se je že v tistih letih trudil za uveljavitev načela o kolektivni varnosti. Ko je izbruhnila vojna, je šel k vojakom. Pozneje pa so ga poklicali ponovno v vlado in mu poverili mesto ministra za dominione. Leta 1940 je v Churchillovi vladi prevzel mesto vojnega ministra, nekaj mesecev pozneje pa ponovno mesto zunanjega ministra in je usmerjal zavezniško politiko tiste dobe.

Po porazu konservativcev v letu 1945 je Eden postal namestanik voditelja opozicije in je prepotoval ves svet. Sedaj pa je zopet zasedel mesto zunanjega ministra.

Reakcijska letala so brez tekmece

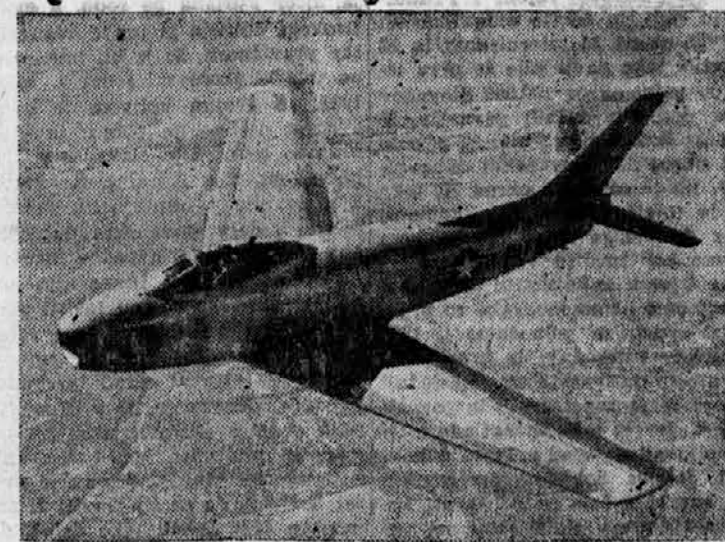
Znano je, da so sovjetska letala MIG 15 prav dober izdelek. Letalci Združenih držav so pa do sedaj vkljub temu odražali svojo premoč, tudi zaradi svoje večje izvežbanosti, kar dokazuje, da igra celo pri najmodernejših orožjih človek še vedno veliko vlogo. Tako so od 30. junija do 15. oktobra ameriški lovci sigurno zbili 70 MIG-ov, verjetno še nadaljnih 20, poškodovali pa so jih 204, medtem ko so sami izgubili samo sedem reakcijskih letal.

V borbi reakcijskih lovcev proti reakcijskim lovcom so se torej sile Združenih narodov dobro izkazale. Toda v kolikor zadeva letala na navadni pogon z zračnimi vili, je posebno pretekli 30. oktober pokazal, da se reakcijskim lovcom nikakor ne morejo zoperstavljati. Tistega dne se je dvignilo osem veletrdnjav B/29, ki so se v spremstvu 90 reakcijskih lovcev odpravile na bombardiranje določenih vojaških naprav ob reki Yalu. Njihovi cilji niso ležali daleč od mandžurske meje in na njihovi poti jih je naenkrat napadlo 150 MIG-ov. Nekaj napadalec je prodrlo skozi obrambno mrežo ameriških lovcev in rezultata je bil za stare veletrdnjave skrajno neugoden: tri so bile zbite, ostalih pet pa se je težko poškodovanih vrnilo domov. Seveda so tudi MIG-i plačali svoj davek: deset jih je bilo zbitih in prav toliko poškodovanih, medtem ko so Američani izgubili v tej bitki samo eno lovsko letalo.

Vojni poročevalci in strokovnjaki vidijo v tem dogodku dokončni dokaz, da se proti reakcijskim lovcom ne more več uporabljati posrednih letal na vlačni pogon, pa čeprav bi to bile veletrdnjave, ki jim še pred par leti ni bilo kos nobeno

letalo in so se v pretekli svetovni vojni tako rekoč svobodno izprehajale po evropskem nebu. Nekateri svetujejo, naj Združene države končno vendar uporabijo tudi na Koreji svoje veletrdnjave B/47, ki so izpopolnjene B/29, ali pa naj pošljejo na bojišče kar svoje najmoderneje veletrdnjave na reakcijski pogon B/50, ki so same kos vsem obstoječim reakcijskim lovcom. Dokler se to ne bo zgodilo, pa je poveljstvo letalskih sil Združenih narodov prisiljeno uporabljati svoje težke bombnike skoro izključno samo ponoči.

Najnovejša letalske bitke in sodobni tehnični razvoj letalstva nam torej kaže, da je v tekmi z reakcijskimi letali starim letalom dokončno odzvonilo.

Najnovejši tip ameriškega lovkega letala na reakcijski pogon

VEŠTIL ZIGORIŠKEGA

Usoda Gorice ni še zapečatena

Tednik *«Giornale del Lunedì»* od 12. t. m. številka 102 poroča o vsebini članka, ki ga je prinesel *«Il Traffico»* iz Trsta. V položaju goriskega gospodarstva. Ne vemo, če je pisec članka v reviji *«Il Traffico»* ali pa dopisnik tednika *«Giornale del Lunedì»* napisal ta članek, ki jo priobčjuje ta poslednji. In sicer, da onstran državne meje na Goriskem prevladuje splošno prepričanje, da se bo Italija vrnila v kraje, ki so neoporečno vezani na Gorico, medtem ko od italijanske strani ni več dvoma glede usode tega mesta.

«Il Traffico» in z njim tudi *«Giornale del Lunedì»* priznava, da prevladuje bojazen med goriskimi Italijanci, da usoda Gorice ni še zapečatena. Oba lista skušata dokazati, da Italija bo zasedla sedaj ponehava, ker se gospodarstvo goriske pokrajine dviga, hkrati pa zopet oba predlagata, naj bi italijanski kapital zgradil na Goriskem tako industrijo, ki bi pomagala iz zagate!

Trditve, da onstran državne meje na Goriskem prevladuje prepričanje, da se Italijanci jarem in davni vijak zopet vrnejo, da bi zatala in izsesavala slovenski narod zato, da bi Italijanci gorški sovražniki lahko živeli, ima torej le namen, dušati korajžo goriskim Italijancem, ki živijo v bojazni, da usoda Gorice ni še zapečatena. Vsem Slovincem pa je prav dobro znano vsaj eno: da jih je Italija vselej preganjala, sovražila, izsesavala in jim prisodila smrt!

Zato svetujemo raznim gospodom okoli listov *«Il Traffico»*, *«Giornale del Lunedì»* in drugim njim podobnim, naj si ne delajo nobenih utvar glede uprepičanja slovenskega naroda. Kljub dejstvu, da slo-

venski narod zavrača komunistični režim, ki ga trenutno drži v pesti.

Vsi italijanski listi ponavljajo trditve, da se je gorško gospodarstvo silno poslabšalo zaradi nove državne meje. To pomeni, da je Gorica živela od slovenskih krajev in od Slovincem, in da torej pritiče Slovincem. Nikjer in nikoli na svetu ni še veljalo pravilo, da mora biti suženj tisti, ki nekoga redi in mu daje življenje! Le pri italijanskih zatiralcih bi morala veljati taka načela in pravila, seveda na škodo delavnega in poštenega slovenskega naroda!

Zapora stanovanjskih najemninških pogodb

Kakor smo že napovedali pretekli teden, je vlada odredila podaljšanje zapora stanovanjskih najemninških pogodb do 31. decembra 1953. Hkrati pa je vlada določila, naj se najemnine povišajo za 50 odst. od 1. januarja 1952 do 31. decembra 1952, in še za nadaljnjih 50 odst. od 1. januarja 1953 do 31. decembra 1953. Toda od tega povška bo moral najemodajalec plačati polovico zneska državi, ki ga bo uporabila za zgradbo ljudskih stanovanj. Na ta način utegne dobiti država kakih 32 milijard lir v letu 1952, in približno dvakrat toliko leta 1953. V splošnem se ta ministrska odločitev ostro kritizira, ker predstavlja pravo utvar davka na lastnike hiš, ki so itak že močno prikrajšani zaradi zapo-

Sprejem županov pri goriskem prefektu

Novi gorški prefekt je pretekli teden povabil k sebi vse župane goriske pokrajine in jih pozdravil ter napovedal, da obišče vsako občino posebej. Prosil pa je, naj mu zaradi tega obiska ne pripravljajo nikakih slovesnih sprejemov ali celo pojedin. Ko pa bi se gg. župani želeli zglasiti pri njemu zaradi občinskih zadev, je zopet prosil, naj mu sporoče vsaj tri dni prej, o čem želijo z njim razpravljati.

Gospodom županom slovenskih občin svetujemo, naj predložijo g. prefektu vsa vprašanja, ki se tičejo naših občin in zahtevajo vso pomoč za javne zgradbe in sploh za vse, kar je nujno potrebnega.

re najemnin, ki je že več let v veljavi. Zato se računa, da pride v poslanski zbornici in v senatu do odločnega nastopa proti temu vladnemu namenu, ko jima bo osnutek tega zakona predložen v odobritev.

Vrnili so truplo ubitega bivšega orožnika

V torek 13. t. m. so jugoslovanska oblastva izročila na bloku pri Rdeči hiši v Gorici truplo bivšega, karabinerja Alojza Deroma, ki je v prvi polovici oktobra t. l. ponoči namenoma prekorajčil državno mejo in padel zadet od strela jugoslovanskega stražnika, ker se ni ustavil na povelje. *«Giornale del Trieste»* od pretekega tedna priznava, da je Deroma zbežal iz Gorice zaradi svojega težkega finančnega in gospodarskega položaja. Prav tako torej, kot smo mi tedaj poročali.

Sel je torej takorekoč v prostovoljno smrt. Italijanski časopisi poročajo sedaj, da so jugoslovanska oblastva ravnala s pokojnikovo vdovo prav dobro in da so tudi ob priliki prevzema trupla v Solkanu ta oblastva pokazala sočutje. Za praznik mrtvih pa je ljudstvo iz Solkana okrasilo na pokopališču tudi grob nesrečnega Derome!

Vendar enkrat nekaj človeške dostojnosti! Na drugi strani pa nekaj priznanja, da Slovenci nismo »barbarci« in brez srca!

Sprevelikimi kalibri

V svoji številki z dne 8. t. m. je *«Katoliški glas»* objavil dolg članek o dvokolonskim naslovom, s katerim se je spustil za *«Demokracijo»* v popolnoma nepotrebno polemiko. Očitno je, da je bil v *«Demokraciji»* z dne 2. t. m. objavljen oglas, v katerem smo pozivali čitatelje, naj podpirajo *«Demokracijo»* — edini slovenski neodvisni list! Uredništvo *«Katoliškega glasa»* se najbrž iz lastne prakse, kako se v zadnjem trenutku sestavljajo taki oglasi, da se z njimi zamaši kakšno vrzel. Tako je bilo tudi v tem primeru. Nihče ni mislil s tem nič hudega, najmanj pa kaj takega, kakor nam očitno *«Katoliški glas»*. Ali se uredništvo *«Katoliškega glasa»* ne zdi, da je bila tako obširna in vročevrtna reakcija z njegove strani neprimerna? Mar ne bi bilo bolje, da se o takih malenkostih pogovorimo najprej osebno, če to ni mogoče, s pisni, ne pa preko lista. Sele če to ne bi zadostovalo, je odprta druga pot.

To zahteva, vsaj po našem skromnem mišljenju, interes vseh demokratskih Slovincem, saj smo sodelavci v skupni borbi, ne pa sovražniki.

Če bi uredništvo *«Katoliškega glasa»* postopalo na ta način, ne bi nikdar prišlo do omenjenega neljubega članka, ker bi poravnali stvar na primernejši in za našo skupno stvar koristnejši način. Potem ne bi bili sedaj niti mi prisiljeni javno odgovarjati na javen napad. To vzbuja namreč pri čitateljih vtis polemike, in sicer prav tak, kjer je nepotrebna in škodljiva.

Uredništvo *«Demokracije»*

Seznam kmečkih delavcev

Na gorški občini je do 21. t. m. izpostavljen četrti dodatni seznam kmečkih delavcev. Pri najemu teh delavcev morajo kmetje upoštevati pristojbine za zavarovanje proti nezgodam in za zdravniško oskrbo.

ŠTEVERJAN

Dober vinski pridelek

Števerjanci smo letos precej zadovoljni z vinskim prideikom, ki je po količini večji in po kakovosti boljši od lanskega leta. Zaradi vremenskih nepravilnosti smo nekateri s trgatvijo zakasneli, toda prav to je vplivalo, da je grozde pridobilo na sladkorju, in sicer za poldrugo stopinjo več.

Letošnji pridelek je torej izvrsten in tudi s ceno ni slabo. Cena se suče sedaj od 60 do 70 lir za liter. Boljša vrsta, izdelek omenjene zakasnele trgatve, tudi kakih 5 lir več na ceni.

Odkupovalci vina na debelo so ga že precejšnjo količino odpeljali iz Števerjana in tudi gostilničarji ne zaostajajo za njimi. Zato menimo, da letos ne bomo trpeli zaradi vinske krize.

Pravzaprav svetujemo gostilničarjem, ki hočejo nuditi svojim odjemalcem dobro kapljico našega »brica«, naj si ga le nakupijo kar se da, ker bi ga pozneje morda ne dobili več. Zavedati se moramo vsi, da je dolžnost vseh, torej tudi gostilničarjev, da se z našim vinom ponašamo, ko je vendar prvovrstno in na vsak način boljše od uvoženega. Poleg tega mora biti naš kmet zaščiten tudi od strani naših ljudi, če hočemo, da se res ohrani na tem našem svetu!

Preskrba lesa za kurjavo

Goriški lesni trgovci, oziroma Trgovska zbornica je že naredila potrebne korake; da mestni občini ne bo primanjkovalo drvi to zimo. Drva so sicer draga, dražja kot v sosednjih provincah, ki ne uživajo ugodnosti »proste cone« in morda prav zaradi tega jih bo dovolj za to zimo. Cena bo verjetno ostala še nadalje na sedanji višini 1400 ali 1450 za 100 kg. Za nekatere kategorije, kot n. pr. upokojenci, so preskrbeli manjše količine po nekoliko nižnjih cenah. Čudno se nam zdi, da kljub carinskim ugodnostim, ki olajšujejo uvoz iz Jugoslavije, kjer je les, kot obče znano, neizmerno cenejši kot v Italiji, da stanejo po potrebniki drva za kurjavo celo dražje kot v drugih deželah Italije, kjer uporabljajo samo domači les. Ni nobenega dvoma, da imajo ves profit, in masten profit, samo trgovci, ki jim je malo ali nič mar, če večina

prebivalcev ne more niti do tega, da bi vsaj za praznike ogrelo ledene prostore svojega podstrešnega stanovanja. Naj se ti gospodje dobro zavedajo, da imajo komunistični agitatorji najugodnejša tla za svoje revolucionarno delo prav v teh mrzlih in temnih prostorih, kamor neradi zahajajo predstavniki in zastopniki drugih bolj ali manj socialnih organizacij.

Sovodnje

Veliko razburjenje in vznemirjenje je pri nas povzročil nastop našega novega orožniškega brigadirja, ki je prepovedal petje v gostlinah. Zanimljivo je ni jasno, če prepoved velja samo za slovenske pesmi. Če je orožniški poveljnik ob objavi prepovedi mislil samo na slovenske pesmi, moramo odkrito povedati, da njegovega ukaza ne bomo spoštovali, ker je našo pesem dovolj le prepovedoval fašistični režim in nam sama mirovna pogodba danes daje pravico, posluševati se naše slovenske pesmi kjer koli nam je ljubo, torej tudi v gostlinah, in kakor nam je ljubo! Če pa je orožniški krajevni poveljnik mislil na prepoved sploh vseh vrst pesmi, kategorija Roli jezika, moramo javno povedati, da je v gostlinah prepovedano le hrupno kričanje (schiamazzi) in razsajanje (baruffe) in ne tudi umirjeno in dostojno petje v vsakem jeziku, tudi v slovenskem jeziku, ko gre za dostojno in značajno pesem pametne vsebine.

Zdravniška oskrba beguncev

Begunci, ki so deležni zdravniške oskrbe, imajo svojega zdravniškega brezplačno. Ta sprejema vsak dan na sedezu Rdečega križa v ulici Garibaldi od 9. do 10. ure zjutraj. Može je zelo postrežljiv in priazen, morda doslej prvi uradnik, ki gre beguncem res odkrito in z razumevanjem na roko. Je pa rečeved podrejen in preveč odvisen od svojih predstojnikov, da bi lahko naredil kaj več dobrega za begunce. Za vsak se tako majhen recept, ki ga izda za brezplačno nakazilo zdravil, se boji, da mu bodo na IRO očitili, da preveč izdajajo za zdravila. To ravnanje se zdi človeku nerazumljivo. Zakaj vendar ne sme bolnik, ki ga zdravnik prizna kot potrebnega določenega zdravila, dobiti res dobrih in učinkovitih zdravil? Naj bi bili te zdravniške oskrbe brezplačno deležni vsaj tisti begunci, bolniki, katerim so iz neznanih razlogov znižali prvotno podporo na 125 lir dnevno!

Smrtna kosa

V nedeljo 11. t. m. je v starosti komaj 49. let umrl g. Peter Lapanja, didaktični ravnatelj osnovnih šol s slovenskim učnim jezikom za doberbojski okraj. Zapušča ženo, učiteljico v Sentmavru, in malo hčerko ter eno sestro. Pokopali so ga v torek popoldne v Pevni pri Gorici ob udeležbi višjih razredov osnovnih šol s slovenskim učnim jezikom iz Gorice in številnih stanovskih tovarišev.

Gospo soprogi in hčerki ter pokojnikovim sestri naše sožalje zaradi težke izgube, ki jih je zadela!

V soboto 10. t. m. so v Gorici pokopali znanega urarja v Gosposki ulici (sedaj via Carducci) g. Jakoba Suligoja, ki je umrl v visoki starosti 82. let.

Tudi njegovim sorodnikom naše sožalje!

Od srede do srede

7. NOVEMBRA: Tri zahodne sile so sestavile skupen načrt o znižanju oborožitve v svetu in o popisu vseh oboroženih sil pod nadzorstvom OZN. — Za predsednika skupščine OZN je izvoljen Mehikanez Padillo Nerva; jugoslovanski zastopnik Kardelj je izvoljen za podpredsednika. — Truman priporoča senatu še nadaljnjo vojaško in gospodarsko pomoč Jugoslaviji »v skladu s konkretnimi programi, ki naj usposobijo Jugoslavijo za njeno obrambo«.

8. NOVEMBRA: Sovjetski zastopnik Višinski je zavrnil zahodni predlog in predložil lasten načrt z »mirovni pakt«. — Agencija *«United Press»* poroča, da ni nobenega izgleda za skorajšnjo pogajanja med Jugoslavijo in Italijo glede Trsta. — General Eisenhower je osrednja osebnost prvih predvolivnih aktov v ZDA; Truman zanika, da bi Eisenhowerju ponudil demokratsko kandidacijo.

9. NOVEMBRA: Jugoslovanski predstavnik Kardelj predlaga, naj razpravlja skupščina OZN o sovranih dejavnih kominformističnih držav proti FLRJ. — Skupščina OZN bo razpravljala o načrtu izvedbe volitev v obeh Nemčijah. — Egipt zopet ostro obtožuje angleško vojsko na sušnem področju nezakonitih dejanj. — Churchill se namerava sestati s Stalinom, čeprav Truman ni temu naklonjen.

10. NOVEMBRA: V Parizu so s skupno izjavo ZDA, Francije, Anglije in Turčije ustanovili poveljstvo za obrambo Srednjega vzhoda. — Angleške družine so začele zapuščati egiptsko ozemlje. — Glavni odbor skupščine OZN priporoča, naj o sovjetski napadalnosti na Jugoslavijo nujno razpravlja posebni politični odbor; na dnevni red so sprejeli tudi točko o kitajskem predstavništvu ter o zahodnem in vzhodnem razorožitvenem načrtu. — Francija bo zaradi gospodarskih težav znižala uvoz.

11. NOVEMBRA: Togliatti je ob priliki proslave 34. obletnice sovjetske revolucije v Rimu jasno naznačil možnost oborožene komunistične vstaje v Italiji. — Prizadevanja perzijskega vladnega predsednika Mosadeka v ZDA za rešitev petrolejskega spora z Anglijo niso obrodila nobenega uspeha. — Vrhovno muslimansko versko vodstvo poziva sodanske muslimanske voditelje, naj se pridružijo Egiptu v sveti vojni proti Angležem.

12. NOVEMBRA: Na zasedanju OZN v Parizu je pozval angleški zunanji minister Eden z zmernim govorom vsa zastopstva, naj se lotijo praktičnega reševanja enostavnejših vprašanj. — Grška vlada predlaga ukinitve posebnih vojaških sodišč; v zaporih je namreč še vedno 1958 na smrt obsojenih oseb! — Churchill in Eden se podata januarja mesca na uraden obisk v ZDA. — Avstrija in ZDA so spremenile svoja diplomatska zastopstva v veleposlaništva. — Anglija ne izključuje neposrednih pogajanj z Moskvijo; možno je tudi zblizanje s Spanijo.

13. NOVEMBRA: Ob priliki »Dneva narodne borbe« je Egipt napovedal še odločnejšo borbo proti Angliji. — ZDA so znižale svoj vojaški proračun za prihodnje leto za deset milijard dolarjev. — Pri predsedniških volitvah v Argentini je zmagal z veliko večino glasov dosedanj predsednik general Peron. — Papež je nastovil poziv na ves svet za dosego sporazuma, ki naj bi svet obvaroval pred najhujšim.

DAJEM INSTRUKCIJE iz matematike (prihajam na dom). Trst, tel. 92-1-89.

Nove razmere v FLRJ

Tu pa tam se zadnje čase sliši, da se položaj v Jugoslaviji boljša. Mirno lahko trdimo, da so ti glasovi brez podlage, morda celo zlonamerne. Gospodarski položaj je obupen danes kot je bil večeraj in morda celo slabši, kot je bil doslej. Menda ni več takega pritiska s strani vsemogočnega Džane. To pa je zato, ker je spravila že vse na kolena in sedaj je oprežuje v zatistju, kdaj se pojavi kak reakcionar. Zrahajala je tesne vezi, da bi se kdaj spozabili in dobili vtis, da živi v demokratičnem ozračju. Ko pride čas, udari z isto ali pa še večjo silo kot pred leti in uduši v krvi sleherni hrepenenje po pravi svobodi. To bo trajalo vse dotlej, dokler bodo na obla-

sti komunisti, za katere ne veljajo ne besede ne pogodbe. Spomnimo se samo zahrbtnega obnašanja Titovega zunanjskega ministra Kardelja, ki je na poti na mirovno konferenco v Pariz februarja 1947, na ljubljanskem kolodvoru zatrjeval množici, da Jugoslavija ne bo podpisala mirovne pogodbe, ker je zanjo krivična. Par dni za tem je Kardelj slovesno podpisal to pogodbo! Ni dolgo od tega, ko sta slovenska komunistična funkcionarja Breclj in Vidmar prisegala v imenu slovenske in jugoslovanske vlade, da se Koroški za nobeno ceno ne odpovedo in da niti ne priznavajo plebišca iz leta 1920. Pred tremi tedni je pa podpredsednik jugoslovanske osrednje vlade Moša Pijade slovesno izjavil, da se Jugoslavija odpoveduje slovenski Koroški!... V takih rokah je danes usoda naše matične države! Ti ljudje so pripravljani za skledo leče prodati ne le vse slovenske in jugoslovanske manjšine, ampak celo vse narode Jugoslavije, samo da bi oni lahko nemoteno še nadalje paševali v balkanskem Kremlju.

Zastopnik „Stvarnosti“ v Veliki Britaniji

Uprava »Stvarnosti« javlja svojim naročnikom v Veliki Britaniji, da je njen pooblaščenec za zbiranje gradiva in naročin njen sodelavec Jerman Sasa, Eastwood Ind. Hostel, Derby Rd., Eastwood, Notts,

GOSPODARSTVO

Boj češnjem muham!

Tudi letos smo imeli mnogo črvivih češenj in opazili smo, kako je cena istim znatno padla, kakor hitro so postale črvice. Pisali smo že obširno, kako se borimo proti temu škodljivcu. Zelo uspešen način, ki ga podvzamemo prav v sedanjem času, je naslednji. Okoli debela potrosimo v širini kroga apneni cianamid (calcio cianamides) in ga nalahko podkopljemo ali pa samo zabranamo. Ličinke muhe bodo zaradi tega poginile. Tudi borba proti temu škodljivcu bo morala biti obvezna, ker bomo drugače ob vsi dober sloves naših češenj.

c) V fašistični predkonkordatni dobi (1922-1929), ki je nato sledila, ne prisostvujemo morda tako številnim in tako hrupnim izgredom. Morda zato ne, ker je bila že dotlej prežnana večina duhovnikov slovenskega rodu — število je 1, 1931 znašalo 202 duhovnika —, pod pretrgovo, da niso rojeni in Primorju in zato ne dobijo državljanstva pravice, okrog 35 interniranih in 23 zaprtih, tako da je bilo že prva leta po vojni okrog 100.000 Slovanov brez domačih dušnih pastirjev. V tržaški škofiji n. pr., kjer bi moralo biti okrog 170 slovenskih duhovnikov, jih je ostalo le okrog 70, tako da je ostalo 64 župnij in kaplanij brez duhovnika sploh, 14 pa brez katere koli pridige v domačem jeziku. Izgredi so se vrstili tu pa tam popolnoma nemoteno, tako so n. pr. fašisti vdrli za polnočnico 1. 1923 v cerkev v Skednju in grozili duhovnikom in vernikom; naslednji dan so se pa zopet vrnili in poglani s kora pevce; tako so naslednje leto oplojavili na cesti v Trstu duhovnika Jakoba Sokliča, prepovedali mu stopiti v šolo in poučevati krščanski nauk v slovensčini, na policijskem mestu je pa moral oddati

Verski položaj na Primorskem v letih 1918-45

svoje prstne odtise. Da se duhovnikom ni zgodilo nič hujšega v tem času, je velikanska zasluga novega tržaškega škofa dr. Alojzija Fojgaja, sicer Furlana po rodu, a moža širokega obzorja in prave evanجيلske pravičnosti, ki je bil imenovan na tržaški škofovski sedež 9. julija 1923. S svojim vplivom je segel večkrat osebno na pomoč in v obrambo ogroženim slovenskim duhovnikom, kot n. pr. v Krkavcih, kjer je bilo v osmih letih premeščenih sedem slovenskih duhovnikov zaradi stalnih napadov fašistične drhali, je enega izmed njih pripeljal nazaj, ko so mu fašisti skušali pripraviti čisto »slučajno« smrt, vendar je moral pozneje zapreti cerkev v tej vasi zaradi prehudih napadov. Dosegel je, da v trinaestih letih svojega škofovanja ni bil interniran niti eden izmed duhovnikov tržaške škofije, čeprav je moral doživeti, da so šli ponoči 3. novembra 1926 fašisti tako daleč, da so dali poklicati krščanskega župni-

ka Kazimira Rovisa k bolniku, zato da so ga lahko napadli.

V tej dobi so pa državna oblastva napravila korak naprej glede pouka krščanskega nauka. 10. januarja 1924 je prosvetno ministrstvo izdalo okrožnico, po kateri se verouk lahko poučuje v materinščini samo v treh najnižjih razredih, kar se pa ni dalo uveljaviti do 1. 1926. V novem šolskem letu 1926-1927 je izšel nov ukrep, ki zahteva dvojezičen tekst, seveda z italijansko na častnem mestu, za katekizme v šolah, kjer se še uporabljajo slovenski jezik — te so bile vedno redkeje! A tudi ta ukrep se ni mogel izvesti, ker je bil medtem (l. 1928) odpravljen slovenski oziroma hrvaški jezik iz vseh šol, ki so v viharju se preostale, in je moral biti torej tudi pouk verouka v italijansčini. Duhovniki so bili s tem prisiljeni, umakniti se iz šol in poučevati otroke po cerkvah ali po župniščih v materinščini, dočim se je v šoli še nadaljeval verouk, ali podajali so ga ali italijanski duhovniki ali

pa učitelji, ki niso bili večjih zmogni niti naučiti pisati in brati svojih učencev.

»V Italiji se sme moliti samo v italijansčini« je dejal 23. maja 1925 bodoči fašistovski minister Host-Venturi. In te besede bi se gotovo uresničile, ker bi otroci sploh molili ne znali, če bi nad njimi ne čuvala slovenske matere in duhovniki z župnijskim veroukom. Kar se otrok tiče, oblastva ne dopušča več, odkar so matične knjige prešle v njihove roke, krstnih imen, ki ne zvenijo dobro italijanskemu ušesu ali »žalji« italijanski narodni čuti, kot n. pr. Stanislav, Vladimir, Miroslav, Vojoslav, Dušan, Boris, Miloš, Zora, Mira, Zala, Cvetka itd. Večših celo vsilijo imena kot n. pr. Vittorio, Benito, Italo, Romolo itd. Zgodilo se je, da so uradniki prišli ob službo, ker so se protivili takšnim samovoljnim ukrepom. Drugo po šolskim otrokom učitelji sami menjali krstna imena enako kot prefekte primke.

Na reški škofijski sedež je bil v

tem času imenovan mons. Izidor Sain, na zadrski sedež pa mons. Giovanni Munzani, oba strastna italijanska nacionalista, ki sta se v pastirskih pismih obračala na svoje vernike edinole v italijansčini. Na Reki so tedaj ustanovili malo semenišče, v bogoslovje so pošiljali pa v Benetke. V reškem semenišču niso gojenci smeli pod škofom Sainom in pod njegovim naslednikom Santinom govoriti niti med seboj v materinščini — prefekt, ki so ga bili zasadi govoriti v hrvaščini z gojencem, je bil odstavljen! —, prepovedani so bili molitveniki v domačem jeziku, prepovedano je bilo pisati domov v svoji govorici, celo spovedati se niso mogli v materinem jeziku, ki ni spadal niti v program svobodnih predmetov na semeniški gimnaziji. Saj je škof Sain nagovarjal še župnika v Premu, naj naroči staršem, da pošiljajo svoje otroke v italijanska zavbavišča, ki tudi tedaj niso bila baš vzorna, kar se tiče npravnosti. V zadrskem malem in velikem semenišču je bil položaj enak reškemu. Skoraj nič ni bilo boljše stanje v koprskem malem semenišču, ki je zbiralo gojence iz tržaške in poreško-puljske škofije in ki je bilo tedaj pod vodstvom mons. Sirotitja, znanega po njegovih raznarodovalnih metodah in po hujšanju semeniščnikov proti njihovemu škofu, kateremu tako postopanje ni moglo biti po volji.

V goriškem malem semenišču je bilo pa stanje obratno, zelo ugodno, vsaj do 1. 1934. Tu se je ohranil pouk slovensčine in verouk v domačem jeziku. Pod vodstvom duhovnega vodje je tu propevala Marijina družba z vzhodnim in mlajšinskim odsekom za Slovence, dočim je podravnanatelj skrbel za slovensko knjižnico in za prireditve iger itd. Sam ravnatelj, čeprav Italijan, je rad pokramljal s starši gojencev v slovensčini. Celotno bogoslovno semenišče v Gorici, ki je sprejemalo bogoslovce iz goriške, tržaške in poreško-puljske škofije, Slovence, Hrvate, goriške Furlane in tržaško-distrske Italijane, je cvetelo, vsaj do 1. 1931, prijazno sožitje.

(Sledi 5. nadaljevanje)

Leto 2000 v znamenju atomske energije

Dr. Gerald Wendt je gotovo usposobljen, da preceni bodočnost atomske energije. Spisal je znani knjigi »Začetek atomske dobe« ter »Atomska energija in vodikova bomba«. Dr. Wendt je znan kemik in znanstveni delavec, ki sodeluje z različnimi pridobitnimi organizacijami, prosvetnimi ustanovami in publikacijami. Svoje akademske naslove je dobil na univerzah Harvard, Cambridge in Massachusetts.

Mnogo ljudi goji velike upe za leto 2000. Saj se takrat ne bo začelo samo novo stoletje, ampak tudi novo tisočletje. In do takrat niti ne več tako daleč. Mnogo naših sedaj živečih otrok bo to leto še doživelo in videlo. Vedno več in več ljudi bo v prihodnjih 50 letih upalo, da bo novo tisočletje prineslo novo dobo miru in srečnega življenja.

Atomska energija je nedvomno pripravljena, da deloma opraviči to upanje. Ta energija lahko dobavlja obilico energije, ki jo potrebuje svet pri svojem delu. Čim bo urejeno vprašanje praktične uporabe atomske energije, industrija in napredek ne bosta več omejena na tiste države, ki imajo premog in petroleje. Države bodo uporabljale atomsko gorivo, ki ga bodo lahko poceni dobavljali vsem krajem sveta. Kilogram atomskega goriva, ki ni večji kot mala limona, lahko proizvede enako silo kot 3.000 ton premoga.

In tako so na vidiku jeklarne in livarne v Južni Ameriki, bombažne predilnice v Egiptu, kemične industrije v Indiji in Indoneziji, tovarne umetnih gnojil po vsej Aziji — in s tem boljše letine ter več hrane. Atomsko gorivo bo dajalo toploto v hladni klimi in hladilo zrak v tropskih, predvsem pa dobavljale elektriko za mesta in hiše vsega sveta. Z atomske energije bodo lahko gradili dobre velike ceste in elektrificali železnice, izvajali velike namakalne načrte v sedaj nerodovitnih pokrajinah, odpirali bodo nove rudnike, pogozovali, nastajale bodo nove plodovite kmetije in prišlo bo boljše življenje. Vse to zaradi za večino sveta od nove preskrbe z energijo. In to energijo bo dal uranov atom.

Energija dela in proizvaja dobrine. Majhen traktor opravlja zdaj delo sto konj, pa ne rabi nobene hrane, temveč samo nekaj bencina. Parni stroji pri železniških vlakih ali v tovarnah imajo silo tisočev konj, pa črpa svojo moč iz cenenejšega premoga. Sedanja industrijska civilizacija temelji na teh gorivih. Kjer pa premog ni poceni, bo lahko uporabljala industrija atomska goriva in stroje, ki bodo imeli moč desetstisočev in še več konj. Atomsko sila bo s svojim delom ponudila in podnevi, brez utrujenosti, lahko izdelovala surovine in stroje, obleke in vse predmete za udobnost, ki jih potrebujejo ljudje v vseh deželah od Alaske in Sibirijske do Antarktike in naokoli po svetu.

Atomska energija bo koristila največ državam, ki nimajo premoga in petroleja. Zato je važno, da so Združene države ponudile Združenim narodom, da jim sporočijo svoje znanje in izsledke na atomskem področju in pri tem stavile samo ta pogoj, da se vse to ne bo uporabljalo za vojno orožje. S pomočjo atomske energije pod nadzorom Združenih narodov in s pomočjo konca vojne bi lahko prišlo do ogromnega razmaha industrije po vsem svetu in do blagostanja na svetu že mnogo pred letom 2000.

Medtem se ameriška raziskovanja o atomskih strojih nadaljujejo. Gordon Dean, predsednik ameriške komisije za atomsko energijo, meni, da bodo približno tri četrtine vseh izdatkov za raziskovanje in vseh doseženih uspehov prišlo v dobro miroljubni uporabi energije in drugim narodom. Gordon Dean je prepričan, da se nove atomske snovi lahko uporabijo za blagor človeštva.

Ce je to opravičeno, potem je lahko prerokovati druge stvari. Tako bo na primer za letalstvo nastopila nova doba, ko bodo lahko za letala uporabljali atomske motorje. Letanje bo splošno in poceni. Veliko prekomorsko letalo lahko zdaj natovori 38.000 litrov bencina, ki tehta 27 ton. Z atomskimi motorji bo potrebno gorivo tehtalo 10 do 20 gramov. Isto letalo bo torej lahko natovorilo 27 ton blaga ali težo 300 potnikov več. S tem da bo odpadel težki tovor goriva, bo postal letenje cenejšo kot vsak drug način prevoza. Človeštvo bo lahko uporabljalo krila v enaki meri kot zdaj kolesa.

Letala bodo lahko tako letela tudi dalje. Ne bo jim treba izgubljati časa zaradi oskrbovanja z gorivom, ne bo se jim treba ustavljati zaradi obnavljanja zalog goriva. Res je, da zdaj še niso izdelali atomskih motorjev za letala, treba se je pa le spomniti, da je še pred 50 leti bilo letenje z letali nemogoča stvar in da se je prvi polet preko Atlan-

tika posrečil šele pred 32 leti.

Sloviti danski znanstvenik Niels Bohr je izjavil: »Vsako domišljivo prekašajo izgledi, ki se odpirajo ob možnosti uresničitve načrtov v bodočih letih, ko bodo ogromni viri energije revolucionirali industrijo in prevoze.« Revolucija v prevoznih bo splošna. Varno in ceneno potovanje z letali bo napravilo iz sveta enotno skupno deželo. V največji meri bo to vplivalo na zelo oddaljene dežele, kot so Brazilija, Argentina, Arabija in Avstralija.

Dó takšnega uporabljanja atomske energije, kot se čisto govori, pa verjetno ne bo prišlo. Atomska goriva in atomski motorji niso pripravljeni za uporabljanje v malem obsegu. Tako verjetno ne bo avtomobilov na atomski pogon, niti ne atomskih peči za stanovanja, atomskih ključavnic ali svetilk. To ne bo mogoče zaradi tega, ker obstaja del energije, ki prihaja od atomskega goriva, iz škodljivih žarkov. Pri velikih strojih in zlasti v tovarnah se pred tem izžarevanjem lahko zaščiti z debelimi zidovi, pri malih napravah je pa to nemogoče. Zato bodo domača gospodinjstva uporabljala atomsko energijo samo posredno, kot elektriko ali kot paro, ki jo bodo proizvajali v atomskih centralah in jo dobavljali mestom in vsem ter tovarnam po žicah ali cevovodih.

Ti različni načini uporabe atomske energije bodo napravili življenje v prihodnjem stoletju precej drugačno kot danes. Do še večje revolucije bo pa prišlo na drugih področjih — z možnostmi, ki se z novimi atomskimi snovmi odpirajo raziskovalcem v medicini, poljedelstvu, kemiji in fiziki. Na razpolago bodo s tem nova raziskovalna sredstva in odpirajo se podobni izgledi, kot so se pokazali ob svojačasni iznajdbi mikroskopa.

Nihče ne ve na primer, kako uporabljati zelene rastline sončno energijo za rast svojih listov in stebel ter kako izkoriščajo vodo in ogljikov dioksid iz zraka. In vendar je ves ta naravni proces temelj vsega življenja. Brez tega bi ne bilo rastlin in brez rastlin bi ne moglo živeti nobeno bitje. Svet bi izumrl. Danes skušajo to skrivnostno razvozlati z delci ogljika, ki jih v atomskih pečeh napolnijo z energijo, da nato izžarevajo žarke, ki izdajo svojo prisotnost, kamor koli pridejo.

Moja ljubljena petletka!

V »Delu« je kominformistični zastojkar z velikimi črkami napisal: »V štiriindevetdeset letih je postala Sovjetska zveza iz zaostale dežele najbolj kulturna država sveta.« Na vsak način bi ta »najkulturnejša država sveta« ne bila to, kar trdi tržaški revolucionarni rentnik, če bi s svojo kulturnostjo izdatno ne doživljala svojih plenjenec, ki si jih je — kakor trdi »Delov« zrcalar — »pridobila z najbolj demokratičnim načelom o samoodlobi narodov, ki je v vsem demokratičnem svetu splošno priznano«.

Samoodloba narodov in ljudi je v državah komunističnega jarma tako znano načelo, da v resnici ni treba o njem razpravljati. Naši rdeči gorečniki imajo v zadnjem času samo to vražjo smolo, da stalno mlitijo prav po tistem lastnem zobu, ki je najbolj naglani. Pa vrnimo se k baklji komunistične kulture, ki tako močno greje tudi sovjetske pripreznike.

Tre dni, točno 28. oktobra, so v Pragi po zapovedi rdečega pendreka praznovali triletnico češke petletke. Sestošolec neke praške gimnazije je za to priložnost profesor predpisal solsko nalogo pod naslovom: »Moja ljubljena petletka!« Omejil se je zgolj na naslov; vsaka obrazložitev pa se mu je zdel nepotrebna, saj je o stvari pripovedoval in razlagal ves mesec oktober. Nekaj dni po pisanju solske naloge je profesor vrnil dijakom ocenjene izdelke in svečano razglasil, da je najboljšo nalogo napisal šestnajstletni Vojtech Nadražil. Nalogo je profesor ocenil kot »najboljši in najkulturnejši doprinos za zmago petletke«. Na žalost je nalogo redoval sam po oceno »prav dobrot«, ker je šestšolec napravil grobo pravopisno napako, ko je besedo »burokrazija« napisal »burovžija« (zvonenje kravjih zvoncev). Kljub temu bodo nalogo glasno prečitali ne samo v razredu, ampak tudi pred dijaki vsega zavoda. Tako je izdelek našel pot tudi na Zahod. Prevod te naloge glasi takole:

A. Smisel petletke

»28. oktobra preidemo v četrto leto naše petletke. Se dve leti bodo morali vsi državljani delati na točni izpolnitvi petletke. Naši učite-

Tak ogljik so v obliki ogljikovega dioksida plina uporabili za zasledovanje toka kemične reakcije živih rastlin. To tajnost bomo odkrili mnogo pred letom 2000. Takrat bo mogoče uspešneje uporabljati rastline in podvojiti pridelovanje živil na površini sedaj obdelane zemlje, ne da bi omenili možnosti pridobitve nove plodne zemlje. Tako bo lahko prehraniti štiri milijarde ljudi, ki bodo takrat prebivali na zemlji, in preprečiti lakoto, ki ogroža sedaj celo sedanjih dve milijardi zemeljskih prebivalcev. Na zemlji bo sicer takrat večja množica ljudi, toda atomska energija bo kljub temu omogočila boljše prehrano.

Atomsko energijo ohranimo zemlje, vajočje atome uporabljajo že zdaj pri raziskovanju raka in drugih boleznih. Prav zanesljivo lahko preročujemo, da se bo v prihodnjih 50

Angleška slikarica Andrée Sasson razstavlja v Tržaški galeriji

Razstava angleške slikarice Andrée Sasson v Tržaški galeriji na drevoredu XX. Septembra spada med najuspešnejše tržaške razstave zadnjega časa.

Andrée Sasson razstavlja trinindeset del, in sicer kompozicije in pokrajine, plod njenega umetniškega ustvarjanja zadnjih treh let. Slike so v glavnem odraz življenjskega okolja umetnice, zaradi česar pridobiva razstava na pomenu v tržaških umetniških krogih.

Andrée Sasson je bila rojena v Egiptu, ki je tudi danes središče njenega umetniškega dela. Poglobila se je v psihično problematiko arabskega in afriškega sveta ter temu dojemaju dala vidnega izraza v svojem slikarskem delu.

Razstava preseneti obiskovalca, čeprav gre za poznavalca in tenkočutnega umetniškega ocenjevalca razstavljenih del. Svetloba, barvitost, izraz: to so tri glavne vrline umetnice, ki jih spopolnjuje izreden smisel za kompozicijo.

Kot šestnajstletno dekle si je Andrée Sasson ogledovala kiparsko razstavo francoskega mojstra Bourdella, sodelavca slavnega Rhodina, v pariškem »Salon d'Automne«, ko je začutila v sebi umetniški poklic.

letih življenjska doba ananoda daljšala in nastop smrti odložil. V čina ljudi bo živela vsaj 80 let in starostna oslabilenost ne bo nastopila vse do časa kratko pred smrtjo. Vse to pomeni srečnejše rodbine in daljše, bogatejše življenje za naše otroke.

Nekateri ugibajo o tem, da bodo ob koncu stoletja rakete z atomsko silo omogočile ljudem zapustiti zemljo in po vesmiru potovati med planeti. Toda ta članek nima namena razglabljati in ugibati o raznih domoljubnih stvarih, ampak samo o tem, kar se lahko povsem utemeljeno predvideva.

Za atomska goriva je dovolj urana v Kanadi in Kongu, kot tudi v Združenih državah. V Indiji in Braziliji je dovolj torija, drugega mogočnega goriva, zadosti za potrebe energije, ki jo bo rabil svet za več stoletij. Atomska energija nam obljublja dobo izobilja, izobilja sile in proizvodnje, izobilja hrane in zdravja, izobilja življenja in brezdelja. Atomska energija bo lahko Združenim narodom največ pomagala pri ustvarjanju boljšega sveta; novo tisočletje sreče in zadovoljstva pa lahko prinese še pred koncem sedanjega stoletja.

ki se mu je takoj odzvala. Dve leti se je učila kiparstva pri Bourdellu, kateremu dolguje vso moč in svetost svojega umetniškega izražanja. Bourdelle je pustil mladi in nadebudni umetnici vso svobodo pri iskanju umetniškega izraza in ji je bil pri tem iskanju učitelj in vodnik.

Slikarstva se je učila pri Andreju Lhotu-u, kateremu pa ni uspelo, da bi umetnico, ki je že prišla do lastnega umetniškega izraza pod vodstvom Bourdella, zapri v svoje formule razsojajočega kubizma in fauvizma. Sassonova odklanja izsledke slikarskih kritikov, da so pri njej precej vidni znaki kubistične in fauvistične šole. Da so pri njej tu in tam le zaznavni sledovi kubizma in fauvizma, ni nič čudnega, saj se je razvijala od vsega začetka pod vplivom Lhotovej šole, čeprav se ni dala utesniti v njene dogme.

Prva večja razstava, ki se je udeležila v sloviti pariški galeriji »Le Salon des Tuileries«, je umetnici na široko odprla pot v slikarski svet. Pri tej priložnosti je najbolj opogumilo priznanje velikega mojstra slikarja Warroquierja. Ostala je do danes velika občudovateljica Warroquierjeve umetnosti. K temu občudovanju je še pridružila španskega mojstra El Greca.

Umetnico so tržaški kritiki in časniki presenetili s trditvijo, da spada njena umetnost v »Novecento«. Ona se s tem ne strinja, saj je njena umetnost docela sodobna, modernistična, tesno spojena z življenjem, v katerem se kreta.

Pri svojem umetniškem ustvarjanju išče Andrée Sassonova spokojnost, ki ji jo nudi preučevanje narave; v človeški osebnosti pa občuti notranjo problematiko, ki je del splošne človeške problematike. Pri preučevanju narave in pri portretiranju izraža globino svojega občutja v razmerju s predmetom, ki ga upodablja. Skratka: Sassonova je moderna, ni pa abstraktna! Od kubizma in fauvizma je po njenem mnenju ostale le nekoliko geometrije pri kompozicijah, ki jih odlikuje ravnotežje med črtami in masami. Obvladanje bele barve je edinstveno!

Vsem delom skuša umetnica vlitii čimveč kontrastov in svetlobnih ter barvnih izstopov, portrete pa silovito odzvilja njena uspešna izvedba ozadij.

Globina izraza je svojska za vse razstavljene umetnine. Trpljenje in trpkost, ki prevzeta arabsko notranje doživljanje, podaja umetnica dovršeno. Studija Arabke (št. 12) je najboljši izraz preučevanja arabske psihe in spada po mnenju kritikov in same umetnice med najboljše razstavljenega dela.

Casovno zadnje delo umetnice je studija čelista, ki ga barvna tonska igra — od visokih led zelenega in rumenega pa do nizkih vijoličastih in rdečih tonov — objema v umetniškem transu.

Pokrajinske studije Nila se kopljejo v rumeni barvi, prepleteni s tipičnimi rdečimi zemeljskimi toni.

Posebe je treba omeniti dekorativno studijo z Arabko, Arabki, nosilki vode, portret slikarja R. Agghiona, studija Berac in Spirit, portret črnca in vrsto beneških motivov. Prevzema gledalca ozadje pri portretu črnca: zelena in modra barva, ki jo posebni toni zelene barve samo poživlja brez odbijajočih učinkov.

Umetnica je s svojo držaško razstavo izredno zadovoljna. Priznala ji ni manjkalo! V Trstu je pustila veliko število slik, tako da se bo morala lotiti temeljitega dela v sledenčih mesecih, da bo primerno uredila svojo pomladansko razstavo v Londonu.

(Dolje na 4. strani)

Peter Klepec in njegova resnica...

(Nadaljevanje in konec)

Ko sem prebral vrstice g. prof. Otona Muhra v »Katoliškem glaslu«, se skoro nisem mogel iznebiti misli, da se je končno oglašil sam Peter Klepec; seveda ne tisti, o katerem piše Fr. Bevk v »Novem rodu«: »Zivel je Peter Klepec, od sile močan človek...« itd. Tisti Peter Klepec svojega poštenega imena nikoli ni zatajil. Pač pa mi je prihajal na misel taborski Peter Klepec, ki je za slovenski rod na tej zemlji — kakor ste gotovo čitali — ostal samo še osamljena potvorba svojega solmenjaka. Mnoge podobnosti, gospod profesor, v prebogati izbiri krepkih in sočnih slovenskih izrazov so me zapeljevale na to začetno misel. Vaši ne preveč vestni zaključki (da ne rečem poditkanja) na račun mojega pisanja so izdajalcu in vojnemu zločincu, o Živkovu in Marušiču, o l. 1944 (Globočnik, Rupnik) itd., bi delali čast vsakemu ljudsko - demokratičnemu javnemu tožilu in so obenem tako značilni prav za taborskega Petra Klepeca.

Spomnil sem se pri tem nehoti tudi dogodka iz svojih preteklih dijaških let. Naš profesor N. se je nekoč v razredu strahovito razhudil in je nekemu dijaku čisto po krivici zabrusil v obraz: »Ti nesramni stremuh, ki živiš na račun svojih tovarišev, ti ogabni spletakar!« Ves razred se je zgrozil nad to nezasišano krivico, saj je bil fant eden izmed naših najljubših solsočev, čeprav ga je prof. N. imel »na piklo« in ni nihče vedel pravzaprav zakaj. Pogumno mu je odgovoril: »To ni res, nisem stremuh, še manj pa spletakar!« Odgovor je profesor poravnal s krepko zausnico, ker mu je pač zmanjkalo boljnih dokazov. Te krivice zaslužne verjetno od vseh mojih takratnih solsočev nihče ni pozabil. Ali se vam ne zdi, da je tožitelj v tej polemiki podobno postopal z obtožencem?

Ko sem končno dosegel Vaš zadnji odstavek, gospod profesor, sem spoznal, da je taborski Peter Klepec ostal tudi še v naprej v previdni anonimnosti. Z mešanimi občutki razočaranja in presenečenja obenem sem popravil svojo začetno misel tudi zato, ker so bili moji prijatelji prepričani, da je ta spatek Petra Klepeca skoro osamljen pojav med nekomunističnimi Slovenci na našem ozemlju in da ne bo našel zagovornikov.

In tu, gospod profesor, prihajava do pravega jedra zadeve. Mislim, da ste vendar pogrešili, ko ste besedo o »Taboru« odložili za kasneje, kajti, kljub revolucijam, vlada na Zahodu še vedno načelo, da najprej ugotovljamo izvirni greh, nato šele lahko zasledujemo njegove posledice. Na teh načelih je zgrajena vsa naša krščanska morala, ki jo dosledno spoštujejo vsi njeni dejanski in ne samo namišljeni pripadniki, pa naj jih samozvani »realisti« delijo po kakršnih koli predalih. Gospoda Anton Ivanov in Rajko Vodeb sta predvsem tako postopala. Če bi jima tudi ostali prizadeti, o katerih tudi naš preprosti človek sklepa, da so v »Taboru« našli svoje, od tržaških Slovencev strogo ločeno glosilo, sledili bi jaz gotovo ne imel nobenega poudarka ločitvi in njihovim pobudnikom dajati kakršno koli obeležje. S tem glasilom, gospod profesor, si je tiista ločina, ki se ji je svojačasno posrečila razkrojitev nekomunističnih slovenskih vrst s »politično diferenciacijo« in ki naj bi bila — kakor se izraža taborski Peter Klepec — »zdrav požar«, sama pritisnila svoj pečat. To verjetno zato, ker stremijo v zadnjem času domaćini vseh nekomunističnih prepričanj k zopetni enotnosti.

Spričo tega spoznanja so se mnogi naši bratje vključili z dušo in

telesom v naše življenjske potrebe in tegobe. Poznam lepo številno slovencev, ki so prišli med nas (saj prihajajo že trinajst stoletij) tako, kakor je Vaša in z njimi tudi moja srčna želja in ki ste jo izrazili v že imenovanem zadnjem odstavku odgovora. Ti Slovenci, so z nami. Istih misli in iste dobre volje, oni, gospod profesor, niso »begunec« v smislu Vaše razlage. V katero vrsto spadate Vi, gospod profesor, vam bo povedal »Tabora«, ko ga boste pazljivo in vestno prečitali in nam kasneje, kakor zagotavljate, tudi o tem kaj povedali.

Vi ste, gospod profesor, zagotovo besedo »begunec« goste, ki je bridka in trda za Vas in za milijone nesrečnežev po vsem svetu in ste se z naravnost vzgledno vneto potrudili, da bi ji dali čim sodobnejšo razlago. V resnici dragocen leksikalni doprinos! Vendar se mi zdi nekoliko pristranski ta postopek. Če ste že ta pojem osvetlili z najmanjše strani, bi se morali v interesu resnice dokopati tudi do materialnih vzrokov njegovega današnjega pomena, tistega namreč, ki mu ga Vi prisojate. Na žalost pa niste tako postopali. Prav nič Vas niso zbolele, kljub močno nakazani občutljivosti in poudarjeni resničnostnosti, gorostasne laži, podla spletkarjenja in anonimna klevetanja slovenskega demokratičnega gibanja, ki je v družbi z ostalimi demokratičnimi skupinami na tem ozemlju dosledni branik slovenstva in STO-ja. Nasprotno, zakonito obrambo ljudi in gibanja samega, smatrate Vi, gospod profesor, humanitarni ved, za bahavost in lažljivo nadvrednotenje. Pri najboljši volji in trezni presoji, s popolno odločnostjo vsakršnih koleričnih mnenj, ne vidim (letnici 1945 in 1951 v Vaših misli nista pravi skromni), kje leži »zmota« in kje »bahavost«: na Vaši ali na moji strani? Plama, ki sem jih prejel pred in po objavi Vašega odgovora in ki so vam na željo na razpolago, pričajo, da si je velik del Slovencev po čitanju »Tabora«, »Demokracije« in »Katoliškega glasu« (v tem listu so padla kar tri nasprotujoča si vrednotenja in še dva preklicata teh vrednotenj povrh) o tej zadevi popolnoma na jasnem. Samo avtoritarni duhovci so prepričani, da merimo dokaze po teži zmerjaške besede: humanisti in hvala Bogu! z njimi tudi še mnogi drugi ljudje niso tega mnenja, kljub današnjemu preobratu v prepričevalni tehniki, ki smo jo na žalost Slovenci poznali že davno pred drugo, in celo pred prvo svetovno vojno, kot strankarsko značilnost osrednjih Slovencev. Dostojno tej značilnosti v Trstu so odklanjali naši predniki in z isto odločnostjo jo pobijamo tudi mi, njihovi potomci!

V Trstu, gospod profesor, se nisem in se ne bom igrali ne klerikalne in ne liberalne, ker je bilo našim starim in je tudi nam tako igračenje ne samo zopno, pač pa življenjsko škodljivo. Borimo se z vsemi silami proti komunizmu tudi zato, ker poznamo na tej zemlji eno samo načelno: slovenstvo! Kdor se tej načelnosti v Trstu ne more prilagoditi, pač pa hoče biti najprej komunist, klerikalec ali liberalce, to je strankar, je in ostane begunec! Na žalost ni fratelanca monopol komunizma, pač pa je želja po izkušnjah volilne borbe pred dvema letoma tudi redke nekomunistične razumnike.

Ne bi smeli, gospod profesor, tako lahkomišelnostno pozabiti osnovne resnice na tej zemlji: Če ne bi bilo »lažnjavih« in trenutnih koristnih prirojenih lokalpatriotskih fraz, bi bili vsakršni usmerjevalci slovenskega šolstva danes v Trstu povsem odveč, ker bi slovenstvo izginilo, kakor se je to zgodilo ob pre mnogih delih naše severne slovenske jezikovne meje. Ali ste se kdaj, gospod profesor, kot obrobni slovenski rojak zamislili, kaj bi bilo z lepo štajersko deželo po petindvajsetih letih hitlerizma? Jaz osebno se lahko samo zgrozim ob tej misli! Taborski Peter Klepec se pa ni, ko je zapisal: »da je l. 1943 Nemčija ponudila preko Hrvačev popolnoma samostojno državo v tako širokem okviru, kakor bi ga bili sicer težko kdaj deležni.« Kako neizrekljiva škoda, da so nacisti propadli! Škoda posebno za Gaultierja, ki bi se verjetno imenoval Peter Klepetz von Ahornspitz, saj je v dikciji dokazal, da mu je bil pok. Adolf vzoren učitelj.

Tudi jaz sem, gospod profesor, prvič danes drugič odgovarjal s »težkim srcem« ali brez »mrke misli«. Zelen pa bi, da bi se gost, ne domaćin in trenutni usmerjevalec slovenskega šolstva in vsemogočni gostitelj neke snida na prijateljski razgovor. Danes še ne v dnevčelijah, pač pa v »Dvorcu Ivanak« pri Sv. Ivanu, ki je bil vedno odprt vsakomur, če je prihajal z dobrim namenom.

dr. R. J. MARC

BERAC
delo angleške slikarice
Andrée Sasson

VESTI S TRŽAŠKEGA

Napad na koprškega župnika v tržaškem mestnem svetu

Občinski svetnik Bologna (DC) je predložil resolucijo, ki naj bi jo glasoval obč. svet in obsodil pripravljen napad na mons. Brunija, koprškega župnika. Zupan Bartoli je predložil v imenu občinskega odbora drugo resolucijo. Ta resolucija protestira v splošnem proti nasilstvom in strahovanju, čijih torišče je cona B, in ki so dosegle svoj vrhunec v napadu na mons. Brunija, dviga glas proti trdnemu terorističnemu stanju v coni B in poziva Združene narode, naj v coni B vzpostavijo zakonitost in vse svobode, ki jih garantira Atlantiska listina.

K besedi se je med prvimi oglašil obč. svet. dr. Agneletto. Izjavil je, da je vedno najstrože obsojal vsako nasilje in vsak teror, da ga obsoja in da ga bo obsojal. Prav tako najstrože obsoja pod napad na mons. Brunija, ker je taka metoda politične in idejne borbe ne vredna človeka in tudi političnih organizacij v dobi, v kateri živimo. Toda za predloženo resolucijo — je nadaljeval dr. Agneletto — ne more glasovati, ker se z njo, dokler se ne izve, kdo so napadalci, kdo jih je napadli in če so sploh v kakšni zvezi s predstavniški jugoslovanske uprave cone B ali ne, prenaša za deva napada pred Združene narode in dela odgovorno za ta dogodek upravo cone B, ko ni vendar tržaški mestni svet še nikoli smatral

SLOV. DOBRODELNO DRUŠTVO
V TRSTU
opozarja našo javnost
na
DRUGI SLOVANSKI PLES

za potrebno, da bi protestiral proti napadom, ki so bili izvršeni na slovensko duhovništvo. Slično izjavo je podal tudi dr. Giampiccoli za Independentiste. Za resolucijo so nato glasovale vse italijanske inrednistične stranke in komunisti.

Med sporocili in odgovori občinskih odbornikov naj omenimo odgovor podžupana Visintina na interpelacijo svetnika dr. Agneletta glede ulice Ronchetto (Skedenj) in glede klavnic in svinjakov na Opčinah. Dela na cesti Soncini bodo trajala do februarja, zato bo promet v ulici Ronchetto ostal omejen do februarja. Glede klavnic in svinjakov je odbornik Visintin odgovoril, da se gradi klavnica na določenem mestu blizu strelišča, ker je v bližini užitenjski urad. Glede svinjakov pa je dejal, da je dosti

prebivalcev na Opčinah, ki so podpisali protest, pa imajo tik svojih hiš svinjake. Omenil je tudi, da bo privatnik gradil svinjake na svojem zemljišču tako daleč od hiš, da mu ni bilo mogoče zabraniti zidanja.

Dr. Agneletto je izjavil, da z odgovorom ni zadovoljen. Naglasil je, da se je za klavnico uporabil najboljši prostor, kar jih Opčine imajo, ko je bilo na razpolago dosti sveta, ki ga je manj škoda. Majhni svinjaki openskih kmetovalcev, ki obstojajo od pamtikeva, ne morejo biti merilo za podeljevanje koncesij za nove velike svinjake ob državni cesti, česar občina ne bi bila smela dovoliti.

Seja občinskega sveta v Nabrežini

Pretekli ponedeljek dne 12. t. m. je občinski svet v Nabrežini nadaljeval s svojim zasедanjem.

Takoj po prečitani zapisnika je odbornik Terčon podal svoj pismeni sklep k zadnjemu sklepu občinskega sveta glede prepustitve ljudskih hiš tržaškemu zavodu za ljudske hiše. Navedel je namreč podatke, ki jih je prejel iz verodostojnega vira tržaške občinske uprave, po katerih je bil dosežen sporazum med občino in dotičnim zavodom, s katerim je tržaška občina prepustila vse ljudske hiše dotičnemu zavodu v upravo je za dobo desetih let, nakar se vse te hiše vrnejo v popolno last in upravo tržaški občini. Predlagal je, naj bi se občinska uprava temeljito zanimala, kako je s to zadevo, in naj bi tudi nabrežinska občinska uprava skušala doseči enake pogoje. Po kratki razpravi o tem vprašanju, v katero je posegele več svetovalcev, se je sprejelo predlog odbornika Terčona, da se odbor zaima za stvar in da se dosedanjih sklepov občinskega sveta v tej zadevi ne spreminja.

Prešlo se je nato na nadaljevanje razprave o novih najemniških pogodbah občinskih kamolomov. Odbornik Gratton je predložil osnutek nove pogodbe, o kateri je občinski svet začel takoj razpravljati. Konkretno se je začelo razpravljati o predlogu nove pogodbe s podjetjem »Cava Romanas«. Prva pogodba s tem podjetjem je bila sklenjena okoli leta 1920, nato podaljšana 1. 1944 in 1. 1922. Prejšnja pogodba je bila še precej ugodna za najemnika, osnutek sedanje pogodbe pa je za najemnika bolj trd, a mnogo u-

Nalivi v Trstu

Pol stoletja je od tega, ko so bili v Trstu taki nalivi, ki se dajo primerjati z nalivi zadnjih dni. Vremenski pojav na Tržaškem in Goriškem je v vzročni zvezi z neurji, ki so v zadnjih dneh razsajali v južni Italiji in na vsem alpskem področju.

V Italiji je neurje povzročilo ogromno škodo s številnimi človeškimi žrtvami. Plazovi in poplave so ponekod naravnost razdejali najtrdnjeje nastipe, odnesli železniške tirne in zrušili celo cementne stavbenne naprave.

Na Tržaškem je nastala škoda le v bližini nabrežja, kjer je morje, ki je močno naraslo, preplavilo obalo in zalilo ceste v bližini morske obale. Poškodovane so bile telefonske naprave in naplavljenе trgovine ter skladišča.

godnejši za občino. Po zelo dolgi razpravi, v katero so posegli razni svetovalci, se je sklenilo, da se v določenem pogodbenem roku, t. j. do 31. decembra t. l., odpove pogodbi; da se potem v času do zapadlosti pogodbe, t. j. 30. junija 1952, skuša doseči sporazum s prejšnjim najemnikom po novi obdanske uprave predlagani pogodbi. Nova pogodba naj bi se obnovila za največ 15 let. Največ časa se je razpravljalo o višini in načinu najemnine. Predlogi so bili različni, a zadnje se je sprejel predlog tajnika, naj se določi temeljna vsota najemnine na 400.000 lir letno s pogojem, da izveče letno iz kamoloma 300 kub. metrov kamna, za katere plača posebe 2000 lir za vsak kub. meter, tako da bi podjetnik plačal letno občini 1.000.000 lir. Za vsak nadaljnji kubični meter kamna naj bi pa plačal 2.400 lir.

S tem je bila seja zaključena in nadaljna razprava o kamolomih se je prenesla na prihodnjo sejo.

„Primorski dnevnik“ in „božji mlini“

Trst, 14. novembra 1951.

GOSPOD UREDNIK!

»Demokracija« je v svoji prejšnji številki v uvodniku opisala, na kakšnih osnovah in s kakšnimi nameni bo izvedena v Združenih državah preiskava o katinskem pokolju poljskih častnikov. Ob zaključku ste omenili, da so se tudi na slovenskih tleh zgodili podobni zločini, da so bili brez procesa proti vsem človekoljubnim načelom pobiti brezmočni ujetniki in to s podobnim namenom, kakor so ga zasledovali pobudniki katinske moritve. Zločinec se je pač skušal predusm iznebiti svojih morebitnih nasprotnikov in tekmecev.

Nikogar niste omenili z imenom in prav ste storili. Zločin je zločin in kdor koli je grešil mora odgovarjati. Tako je pošteno naziranje. A glej, »Primorski dnevnik« je kar sam od sebe zavpil in ne da bi ga kdo kaj vprašal, je v nedeljski številki zakričal, da niso njegovi prav nič krivi! Vsekakor je to značilno dejstvo. Zadelo se mi je, da ga peče vest, ki mu ne da spati. Zato vidi v vsaki senci takoj strahove.

»Primorski dnevnik« poziva demokratske Slovence, naj raje pišejo o italijanskih okupatorjih, o sv. Urhu, o »črni roki« itd. Drugih »božjih mlinov« Slovence po njegovem ne poznajo. Prav ima, gospod urednik. Vse to so stvari, ki jih bo treba postaviti v pravo luč in izreči o njih dokončno besedo. Toda to še ni vse. Dokončna beseda o žalostnih dogodkih druge svetovne vojne na naših tleh bo padla šele takrat, ko bodo klicani na odgovor prav vsi. Prav iz pisanja »Primorskega dnevnika« pa vidim, da je še nekdo ki se boji, da bi moral dati odgo-

vor, kajti sicer ne bi mogel razumeti tako hudo razburjanje, ko sta Vi vendar v uvodniku govorili na splošno o zločinah, ki jih je treba raziskati, in niste pri tem imenovali nobenega imena. Ali ni zločin nekaj, kar zahteva vedno svojo kazen? To razburjanje »Primorskega dnevnika« mi močno smrdi! Po vsaki ceni nekako hoče, da bi morali iz Vaše splošne zahteve nekoga izvzeti. Ko je namreč našel, o čem bi morali pisati, pravi: »Drugi božji mlinov Slovinci ne poznajo.« O, ti ljuba nedolžnost!

Tu mu pa morate nekoliko osvežiti spomin. Ali je »Primorski dnevnik« že pozabil, kako je Vaš list izgubil svojega prvega urednika Andreja Uršiča? Ali je morda res tako kratkoviden in gluha, da je izpregledal vsa pričevanja in poročila o množičnih pokoljih ujetih protikomunističnih borcev, ki so se baje vršili v Sloveniji spomladi in poleti leta 1945? Če je bila za 40 milijonov Poljakov izguba 10.000 katinskih žrtev katastrofa, potem je bila podobna izguba za 2 milijona Slovencev še veliko hušja. In to so, je, kakor pravijo, vršilo brez procesov in celo par mesecev po že končani vojni!

Ne bom prisegal, da je vse, kar pravim jaz, zlata resnica, vse, kar trdi drugi, pa ogabna laž, kakor dela to »Primorski dnevnik«. Kot demokrati moramo pri vsaki stvari dopuščati tudi možnost protidokaza. Če je »Primorski dnevnik« prepričan, da sta moja iznešena očitka neutemeljena, potem naj pregovori svoje gospodarje, da bodo dovolili o teh stvarih mednarodno preiskavo, pri kateri naj bo vsem pričam, omogočeno, da bodo lahko na kraju samem sodelovale pri ugotavljanju resnice.

Priporočal bi Vam, gospod urednik, da se zavzimate za to vprašanje. Če bo uspelo »Primorskemu dnevniku« na predlagani način neizpodbitno pobiti samo dva navedena očitka, potem mu zaradi mene lahko verjamete. Če pa tega ne bo napravil, potem naj raje molči!

Vaš

Z. D.

Op. ur.: Naš list ni želel v sedanjem trenutku naenajst nobene polemike o vprašanju, v katerega se je zaletel »Primorski dnevnik« v svoji nedeljski številki, in ostaja zvest temu svojemu stališču. Vsekakor pa je poučno ugotoviti, da se je tudi pri brezosebni oembli na slovenskih tleh »Primorski dnevnik« takoj začutil prizadete. Kakaj???

Zaenkrat nam ta ugotovitev zadostuje. Kjer govore lahko dejstva, je itak polemika brezpredmetna. Kakšna pa so ta dejstva, vidi »Primorski dnevnik« najlepše iz enega izmed dopisov, ki smo jih ob tej priliki prejeli iz kroga naših čitateljev.

Černigojeva razstava

Tržaški akademski slikar A. Černigoj razstavlja od 10. do 25. novembra t. l. olja, akvarele in grafiko v galeriji »Scorpius« v ulici S. Spiridione 12 b.

Vabimo naše občinstvo, da si razstavo ogleda!

Odgovorni urednik: dr. Janko Jež

Tiska:

tiskarna »Adria«, d. d. v Trstu

Mizarji kmetovalci podjetniki!

Deske smrekove, macesne in trdih lesov, trame in par-

kete nudi najugodnejše

TEL. 90441

CALEA

TRST

Viale Soncino, 24

URARNA UL. ROMA 19 ZLATARNA

VELIKA IZBIRA. PO ZARES KONKURENCNIH CENAH! LASTNA DELAVNICA. KUPIM IN ZAMENJAM ZLATO, SREBRO IN DRAGULJE.

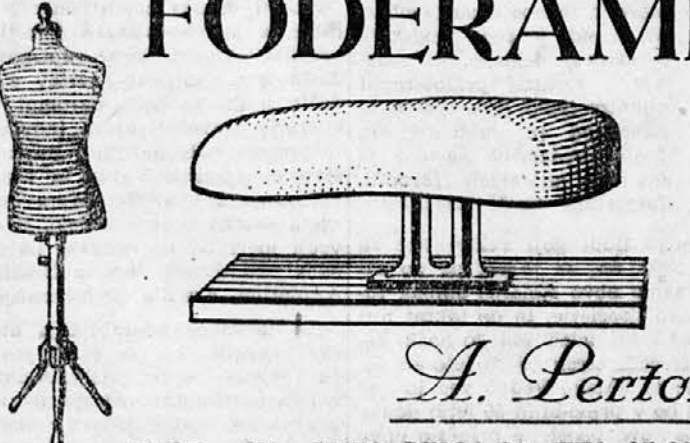
TVRDKA

SUDEXPOR

pošilja o najkrajšem času DARILNE PAKETE oseh prst o Jugoslavijo. Pošiljamo na tisoče paketov mesečno naročenih po naših prijateljih o Ameriki in o drugih krajih sveta. Blago je garantirano proorazredno CENE NAJNIŽJE

E. JOSIPOVIČ - Trst, via Mazzini 15-1 - Tel. 24181, 29852

FODERAMI

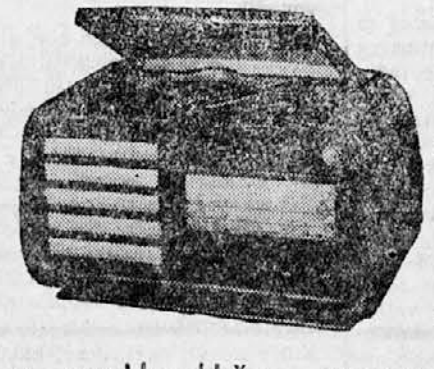

A. Pertot

TRST - UL. GINNASTICA 22 - TEL. 95-998

Po najugodnejših cenah
ose potrebščine za krojače, šivilje, krznarje

GELOSO

Geloso
Geloso

z najboljšo supereterodino

GELOSO

radiogramofon z 12 ploščami
je višek elegancie in ekonomičnosti

Vsi si ga lahko nabavite pri trdki

Ruggero

TRST - Corso Garibaldi 8

proti takojšnjemu plačilu 1000 lir in v nadaljnjih mesečnih obrokih po 3000 lir

Odkupujemo rabljene aparate po najvišjih cenah

Predno se odločite za nabave obiščite

MAGAZZINI DEL CORSO

TRST, Corso I - Borzni trg (Piazza della Borsa)

DEŽNIH PLAŠČEV
POVRŠNIKOV
LODEN-ov
COVERCOATS
GABARDINES

ALLE GRANDI FABBRICHE

TRST, Largo Barriera št. 15

Lastnik ALOJZ BRONT

Izkoristite še zadnje tedne velike
razprodaje zaradi zatvoritve trgovine

Na že znižanih cenah dajemo še nadaljne popuste
Obiščite nas - Oglejte si naše izložbe

PRISPEVEK ZA NAKUP plemenske goveje živine!

Področno kmetijsko nadzornišvo obvešča zainteresirane živinorejce, da bo v prvi polovici decembra ponovno uvozilo plemensko živino sivo-rjave pasme.

Goveja živina, za katero bo nudilo Kmetijsko nadzornišvo prispevek okoli 30 odst., se bo kupovala v dobrih rejčkih krajih (ob svisarski meji). Nakup bo izvršila posebna komisija.

Kupec se mora obvezati, da bo

Moja ljubljena petletka!
(Nadaljevanje s 3. strani)

C. Žrtve morajo biti

Iz vsega povedanega je že razvidno, da zahteva petletka veliko osebnih žrtv. Ali naj jo zato ne ljubimo? Mi ljubimo tudi svoje starše, čeprav nas — posebno očete — pogostokrat pošteno nasekajo. Kakor pa je palica sestavni del vzgoje, tako so tudi žrtve, ki jih sedaj moramo doprinasati, sestavni del petletke. Na Zahodu prejemajo otroci čokolado, pomaranče, smokve, dateline, sir, šunko, med in podobne dobrote, celo stolično smetano... a ti vse to jim dajejo samo kot kupčino kapitalisti in burvozi, zato da si lahko mirno polnijo svoje žepke dolarji. Tako poniževanje moramo mi, ljudski demokrati, s ponosnim srem odklanjati. Res je, ponosnega srca, mogoče celo nekaj junastva je treba danes, toda to junastvo bo enkrat bogato poplačano, zato ljubimo petletko.

Našim komunistom toplo priporočamo, naj si nalogo temeljito prečitajo in jo ocenijo; v njej brsti popje najbolj kulturne države sveta. Če imajo v sebi še količnik ljubezni do svojih lastnih otrok, bodo gotovo zopet enkrat prosili Boga, da bi njihovim otrokom ne bilo treba nikoli pisariti takih šolskih nalog.

redil kupljeno govedo čim dalj časa mogoče in da bo vzrejal vsa telata-samice.

Živina bo kupljena z vsem jamstvom — zdrava, krepka in plodovita.

V tej dobi se bodo dobile na sejnih hribovitih predelih (kjer se živina teji od oktobra do decembra), kvečjemu krave na svežem mleku ali morda kakšna, ki je na koncu brejosti; zato se naročitev ne morejo nanašati samo na breje krave.

Ob naročitvi morajo kupovalci navesti starost živine, ki jo žele kupiti in podrobno naznačiti, če žele govedo do 5 let starosti ali že od 6 do 8 let dorašle krave, ali še celo starijše.

Ker znaša osnovna cena (ki se vrtila okoli 260.000 lir s stroški vred), bo stalo govedo s prispevkom, ki znaša skoraj 1/3, francoski Trst približno 180.000 lir. To vsoto mora položiti živinorejec v trenutku naročitve pri Kmetijskem nadzorništvu v ulici Ghèga št. 6-1 - tel. 86-73. Tam dobi lahko tudi vsa tozadevna pojasnila.

Prednaročila se sprejemajo do vključno 30. t. m. in v primeru, da bi naročila presegala v ta namen stavljenoto vsoto, bodo imeli prednost kmetovalci, ki še niso kupili živine s prispevkom. Pri istovrednosti ostalih pogojev, se bo upošteval datum prednaročbe!

NOVAČANOV VEČER

Slovenska prosvetna matica pripravlja večer v počastitev spomina dr. Antona Novačana.

O umetniškem lika Antona Novačana nam bo govoril g. prof. dr. Birs. Predavanju bodo sledile izbrane recitacije iz Novačanovih del.

Dan in točen spored večera objavi v prihodnjem.